

Володимир Петрович Тименко,
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри теоретичних дисциплін
і професійної освіти Київської державної
академії декоративно-прикладного мистецтва
і дизайну ім. Михайла Бойчука,
м. Київ, Україна

 <https://orcid.org/0000-0002-5039-2511>

Анатолій Іванович Бровченко,
кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри художньої кераміки,
декоративної скульптури,
дерева і металу Київської державної академії
декоративно-прикладного мистецтва і дизайну
імені Михайла Бойчука,
м. Київ, Україна

 <https://orcid.org/0000-0001-8772-0999>

УДК 376-056.45

DOI [https://doi.org/10.32405/2309-3935-2022-2\(85\)-13-21](https://doi.org/10.32405/2309-3935-2022-2(85)-13-21)

РОЗВИТОК ПРОЄКТНО-ТВОРЧОЇ ОБДАРОВАНОСТІ ЄСТВА В СИСТЕМІ УКРАЇНСЬКОЇ ДИЗАЙН-ОСВІТИ

Анотація.

У статті поняття «єство» визначено як сукупність усіх фізичних і душевних сил і властивостей учасників дизайн-освітнього процесу. Поняття «проектно-творча обдарованість» і «дизайн-обдарованість» застосовуються як синонімічні. Актуальність проблеми розвитку дизайн-обдарованості мотивується природним явищем прецесії, що зумовлює значні зміни в природному середовищі планети, які уможливно передбачають талановиті етнодизайнери і футуродизайнери.

Зазначено, що: інформаційно-енергетичні зміни докільля зумовлюють інтенсивний розвиток національних форм дизайну в різних країнах світу; дизайнери, обдаровані здатністю до проєктної творчості, покликани продемонструвати світу здатність до космологічного символізму, натхненно втілювати умом-уявою енергії нової епохи в матеріальні футуро-форми, нівелювати грані між наукою і мистецтвом, використовувати проєктні технології як засіб пізнання і самопізнання.

Перелічено назви видань сучасної зарубіжної дизайн-освіти як наукового явища: «Дизайнерська освіта», «Наука про дизайн-дослідження», «Наука про методологію дизайну», «Викладання дизайнерської науки». Зазначено назви навчальних дисциплін англійської дизайн-освіти і дизайн-освіти у світовій мережі шкіл Міжнародного бакалаврату: «Дизайн і технології», «Мистецтво і дизайн», «Folk Design». Пояснено технологічний цикл дизайну в зарубіжних закладах загальної та профільної освіти.

Зазначено, що українська неперервна дизайн-освіта перебуває в стані становлення. Для виявлення осіб із дизайн-обдарованим єством запропоновано моделі простих функціонуючих систем дизайн-освіти: дизайн-технологічної, ергономічної, фолк-дизайнерської (етнодизайнерської). Висловлено сподівання, що науково-педагогічні працівники закладів мистецької та педагогічної освіти створять, обґрунтують і апробують неперервну систему мистецької дизайн-освіти.

Ключові слова: проєктна творчість; обдарованість; єство; дизайн-освіта; неперервна система.

Українські етнодизайнери уможливно передбачають і відтворюють в оригінальних формах матеріально-художньої культури потужний початок переходу прецесії осі земної кулі, що є

характерним для кінця XX – першої чверті XXI століття. Інформаційно-енергетичні зміни довілля в планетарних масштабах зумовлюють інтенсивний розвиток національних форм дизайну в різних країнах світу, що позначено терміном «Folk design» (народний дизайн, народне проектування). Комерційний спекулятивний дизайн, онтологічний дизайн, традиційне дизайнерське мислення і системний дизайн є занадто «застиглими» для втілення новітніх ідей у практику цифрового суспільства. Практика має стати синтезом дизайн-технологічної, дизайн-мистецької, дизайн-етнічної, дизайн-ергономічної освіти. Відтак, педагогічні умови розвитку проектно-творчої обдарованості єства дизайнера є актуальною проблемою закладів освіти.

Єство – це сукупність усіх фізичних і душевних сил і властивостей людини. Дизайн-обдарованість – це інтегральна здатність до проектно-художньої творчості, що зумовлюється «множинним інтелектом» дизайнера: вербально-емоційно-практичним. Проектно-творчий інтелект дизайнера виявляється у здатності до інноваційного формотворення: формулювання інноваційної дизайн-концепції, варіативного розроблення та демонстрування дизайнерської пропозиції, виготовлення пошукових макетів, ексклюзивних виробничих зразків продукції. Інший напрям творчої дизайн-діяльності – дизайн-консалтинг (design consulting / консультації з дизайну). Зокрема, освітнім установам надаються послуги з педагогічного дизайну, а бізнесу – з UX-дизайну.

В українському суспільстві система національного дизайну досі перебуває в стані становлення. Українські етнодизайнери поки не отримали цілісної системи української дизайн-освіти, сприятливої для виявлення своєї етнічної дизайн-обдарованості. Водночас практика професійної дизайн-діяльності засвідчує, що українські дизайнери володіють природною антиципацією (anticipation) – умоглядним передбаченням енергопотенційних образів майбутніх форм предметного довілля. Вони здатні до уособлення з досвідом тих колишніх цивілізацій, які володіли механізмами екологічної та духовної саморегуляції. Українським дизайнерам властива трипільська світоглядна «матриця» – світоглядна модель, що постала продуманою складною системою символічних форм, орнаментів, піктограм, які за умов відсутності писемності застосовувалися як своєрідне піктографічне, художньо-образне «письмо», що містило інформацію про структуру Всесвіту, принципи його функціонування та місце в ньому єства українця.

У час епохальних трансформацій українські футуро-дизайнери покликані продемонструвати світу здатність до космологічного символізму, натхненно втілювати умом-уявою енергії нової

епохи в матеріальні футуро-форми, нівелювати грані між наукою і мистецтвом, використовувати проектні технології (“design for Dasain”) як засіб пізнання і самопізнання, художньо проектувати «тут і зараз» інвайронменталізм (*environmentalism* від англ. *environment* – довілля) для майбутнього цифрового суспільства сталого розвитку.

Філософ Т. Вендт вважає, що його праці [1] будуть сприяти дослідженню проблеми досвіду проектування (проектування «тут і зараз»), оскільки дизайн досвіду поки що лишається новітньою науковою галуззю. Втілення філософії через дизайн – це початок «практичної методології» наукових досліджень із практичного інтелекту. За висловлюванням Т. Вендта, дизайн як проектна технологія – це «творення філософії своїми руками».

У сучасному інформаційному суспільстві проектно-творчі технології перетворюються на засоби пізнання довілля і самопізнання дітьми, учнівською молоддю, дорослими особами власного єства як засобу творення інформаційно-енергетичних образів довілля: сенсорно-енергетичних, вербально-енергетичних, матеріально-енергетичних. У формотворенні та консалтинговій діяльності дизайнера епохи цифрової цивілізації вже недостатньо функціональної й естетичної характеристик проектною продукції. Необхідною стає інформаційно-енергетична характеристика.

Так, Дж. Кріден називає нові освітні тенденції нового десятиліття (до 2030 р.), серед яких така: технології відіграватимуть усе вагомішу роль у підтримці освіти та навчальному процесі учнів і студентів [2]. У новому визначенні освіти буде сформульовано сутність самостійного навчання та самопізнання. Самозорієнтованість пізнання підвищить рівень набуття особистісно ціннісних компетентностей учнів і студентів експоненціально (прискорено). Здатність входити в потік нахнення стане найвищим виявленням емоційного інтелекту, піком особистісних можливостей, виходом за межі попереднього практичного досвіду. Такою здатністю володіють самозорієнтовані творчо обдаровані футуро-дизайнери.

На думку стейкхолдера дизайну і технологій в освіті Дж. Дайсона, дизайн-діяльність – єдина можливість для учнів і студентів застосовувати логічно, творчо та практично те, що вони вивчають з математики та природничих наук, безпосередньо готуючись до інженерно-технічної, мистецької чи педагогічної кар’єри [3]. Зокрема Дж. Дайсон обґрунтовує важливість дизайну і технологій для економіки Великої Британії та закликає управлінців освіти зберегти цю навчальну дисципліну і забезпечити її привабливість у неперервній англійській дизайн-освіті. Видання для неперервної зарубіжної дизайн-освіти і дизайну як науки подано на *рис. 1*.

Рис. 1. Видання для неперервної зарубіжної дизайн-освіти: «Дизайнерська освіта», «Наука про дизайн-дослідження», «Наука про методологію дизайну», «Викладання дизайнерської науки»

Нову кваліфікацію з дизайну і технологій вперше було введено в національні навчальні плани і GCSE (General Certificate of Secondary Education – Загальне свідоцтво про середню освіту) в освітніх закладах Англії, Уельсі і Північній Ірландії. Назви спеціалізацій у GCSE позначено двома складовими – напрямом «дизайн і технології» та назвами технологічних спеціалізацій. Як приклад подаємо спеціалізації з *дизайну і технологій* у загально-освітніх школах Великої Британії в порівнянні зі спеціалізаціями *дизайну* України (табл. 1).

Таблиця 1

Порівняльна таблиця спеціалізацій з дизайну і технологій у закладах загальної середньої освіти Великобританії і спеціалізацій з дизайну без технологій в Україні

Назви спеціалізацій з дизайну і технологій у Великобританії	Українські назви спеціалізацій з дизайну
1. GCSE Дизайн і технології: <i>електронна продукція</i>	Комп'ютерний дизайн
2. GCSE Дизайн і технології: <i>графічна продукція</i>	Графічний дизайн
3. GCSE Дизайн і технології: <i>будівельні матеріали</i>	Дизайн інтер'єрів (екстер'єрів)
4. GCSE Дизайн і технології: <i>системи й управління</i>	Дизайн-менеджмент
5. GCSE Дизайн і технології: <i>текстильні технології</i>	Дизайн костюма, тканин
6. GCSE Дизайн і технології: <i>дизайн продукції</i>	Промисловий дизайн

«Дизайн і технології» є вибіркоким предметом у бакалавратах закладів вищої освіти всього світу

і обов'язковим для 6–10 класів. У 11–12 класах за спеціалізацією «Дизайн і технології» з профільного навчання учні готують дипломні роботи. Технологічний цикл дизайн-діяльності зарубіжних шкіл подано на рис. 2.

Перший етап проєктної технології – це *запит на дизайн-продукцію чи дизайн-послугу*: обґрунтування потреби в концептуальній ідеї, визначення пріоритетних ланок комплексного проєктування, аналіз наявних аналогів, розроблення стислого плану дизайн-діяльності.

Другий етап проєктної технології – це *розроблення концептуальної ідеї дизайн-продукції чи дизайн-послуг*: розроблення дизайн-сертифікації, формулювання проєктної ідеї, дизайн-пропозиція графічних варіантів і макетів/виробничих зразків, розроблення креслень/схем спільно з інженерами-технологами та інженерами-конструкторами.

Третій етап проєктної технології – це *створення остаточного дизайнерського рішення*: складання логічного плану, демонстрування технічних навичок (проєктної майстерності), дотримання визначеного плану, обґрунтування змін до плану.

Четвертий етап проєктної технології – це *оцінювання дизайн-продукції або дизайн-послуг*: визначення методів тестування, оцінювання успіху дизайнерського рішення, пояснення способу вдосконалення рішення і його впливу на середовище.

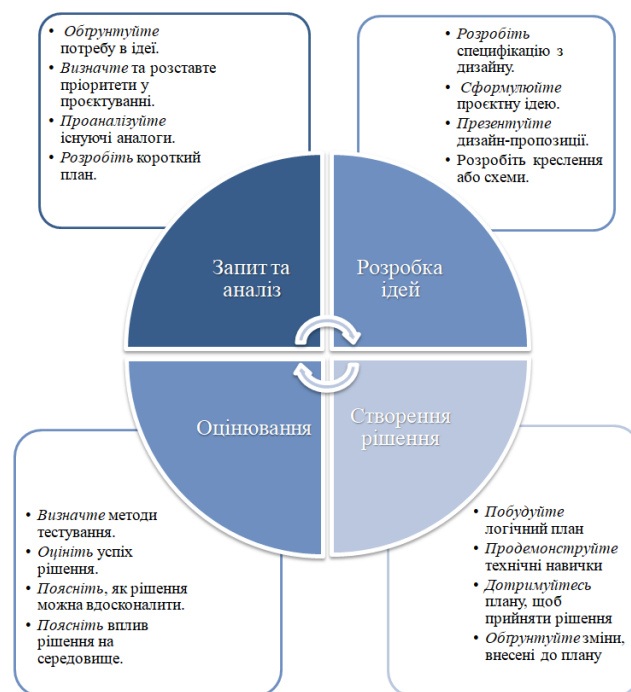

Рис. 2. Технологічний цикл дизайну в закладах загальної та профільної освіти

У мережі шкіл Міжнародного бакалаврату ставлення до дизайну є аналогічним до англійської дизайн-освіти, але поширюється ще

й на мистецтво і дизайн. Технологічний цикл у дипломних роботах старшокласників світової мережі шкіл IB (International Baccalaureate) спрямовано на такі вибіркові види дизайну: цифровий дизайн (digital design), дизайн продукції (product design), комбінований дизайн (combined design). У дипломному проектуванні беруть до уваги психічно-творчі домінанти особистісних профілів учнів: «турботливий», «урівноважений», «відкритий», «обізнаний», «комунікатор», «схильний до ризику», «принциповий», «рефлексивний», «допитливий», «мислитель».

У дипломних роботах із технологічного дизайну від старшокласників вимагається акцентувати хоча б на одному з таких глобальних контекстів: індивідуальність і стосунки (identities and relationships), особистісна та культурна самобутність (personal and cultural identity), орієнтація в просторі і часі (orientations in space and time), науково-технічні інновації (scientific and technical innovation), рівність і розвиток (fairness and development), глобалізація та сталий розвиток (globalisation and sustainability). [4].

Глобальні контексти допомагають учням розпізнати зв'язок між тим, чого вони навчаються в класі, і навколишнім світом, пов'язувати між собою різні предметні галузі, інтегрувати знання у взаємодоповнювану цілісну картину.

Базовий навчальний предмет «Дизайн і технології» («Дизайн технологій») надає учням можливість набувати досвіду проектування «тут і зараз», бути причетними до соціальних змін і трансформацій, експериментувати з новими ідеями та матеріалами; використовувати особистісно значущі технології для творення ціннісного для життєдіяльності предметного середовища. Вони дізнаються, як продукти та системи розробляються та виготовляються, як стати інноваційними і творчо використовувати різноманітні ресурси, включаючи цифрові технології, для формотворення предметного довкілля на засадах гармонізації національно-естетичного ідеалу краси, ергономічної функціональності й економічної доцільності. Засобами навчального предмета «Дизайн і технології» компетентності в учнів не лише формуються, а й застосовуються в спеціалізаціях з технологій, що сприяє розвитку психомоторики і практичного інтелекту учнів.

Отже, теорію та практику зарубіжної технологічної дизайн-освіти і необхідно використати для модернізації системи української дизайн-освіти. Для початку варто з'ясувати структурні складові неперервної системи української дизайн-освіти та визначити оптимальний шлях її експонентного розвитку в складну систему національної дизайн-освіти.

Агенцією економічного розвитку PPV Knowledge Networks за підтримки Українського культурного фонду здійснено перше систем-

не дослідження стану дизайн-освіти в Україні [5]. З'ясовано стан формальної та неформальної дизайн-освіти України. Виявлено, що набір абітурієнтів закладами української дизайн-освіти в рази менший у порівнянні з ліцензованим обсягом набору. Це означає, що держава недооцінює значення українського національного дизайну для сталого суспільного розвитку.

З урахуванням теоретичних положень філософських праць Т. Вендта, теоретико-методичною засадою становлення та розвитку українського національного дизайну нами обрано практичну методологію проектування етнокультурного досвіду формотворення і декорування предметного довкілля і надання дизайнерських послуг споживачам і це – «Design for Dasein» (проектування досвіду тут і зараз).

Технологія дизайну зорієнтована на формотворення предметного середовища та надання послуг у ньому на засадах гармонійного поєднання національно естетичного ідеалу краси, ергономічної функціональності й економічної доцільності. Дизайн-обдарованість виявляється у взаємодії трьох інтелектів дизайнера: емоційного, академічного, практичного, а відповідно і взаємодії трьох його психічних здатностей: енергопотенціалу, психомоторики, дизайнерського (проектного) мислення.

В українських дизайнерів недостатньо забезпечується розвиток здатностей до підприємницької діяльності і, зокрема, менеджменту та маркетингу. Тому пропонуємо освітню модель STEAMM: S-science (науки з природи), T-technology (технології), E-engineering (інжиніринг), A-art (мистецтво і дизайн), M-management, M-marketing. Згідно з моделлю дизайн-освіти STEAMM, формулюємо наше авторське визначення поняття «українська дизайн-освіта» – це комплексне інтердисциплінарне проектування, що здійснюється завдяки взаємодоповненню компетентностей педагогів-дизайнерів із науково-природничих, технологічних, інженерно-технічних, етнічно та національно зорієнтованих мистецьких дисциплін, а також дисциплін сучасного менеджменту і маркетингу.

Нами також розроблено прості неперервні системи дизайн-освіти: *дизайн-технологічну і дизайн-мистецьку* для закладів початкової, допрофільної, профільної, професійної (професійно-технічної) та передвищої освіти); *культуро-мистецьку з етнодизайну* (для закладів вищої культурологічної, мистецької, педагогічної освіти); *виробничо-технологічну з ергодизайн* для закладів вищої технологічної, технічної, економічної освіти. Це потенційні підсистеми цілісно структурованої складної системи української національної дизайн-освіти, яка обґрунтована та застосована в освітньому середовищі лише частково.

Неперервна система дизайн-технологічної освіти

Неперервну систему української дизайн-технологічної освіти (УДТО) забезпечено програмами, підручниками, монографіями та методичними посібниками в межах освітньої галузі «Технології», предметах «Трудове навчання», «Технології», «Художня праця», «Основи дизайну» (рис. 3).

На відміну від диференціації англійського технологічного дизайну за видами (дизайн електронної, графічної продукції, будівельних матеріалів, текстильних технологій, систем і управління) становлення неперервної функціонуючої дизайн-технологічної освіти в Україні розпочато в межах змісту дисциплін «Трудове навчання» (1–9 кл.) і «Технології» (10–12 кл.) безвідносно до видів дизайн-продукції, а лише як сама по собі проєктна технологія формотворення. Проте принцип неперервності дизайн-технологічної освіти дотримано. Має місце початкова, допрофільна, профільна, професійна (професійно-технічна), передвища і вища дизайн-освіта.

Рис. 3. Неперервна система дизайн-технологічної освіти

Дизайн-технологічна система освіти необхідна для промислових дизайнерів, а також частини графічних дизайнерів, обдарованих здатністю до інженерно-технічної творчості. Неперервна дизайн-технологічна освіта продовжується як система виробничо-технологічного ергодизайну в закладах вищої технологічної, технічної та інженерно-педагогічної освіти.

Система виробничо-технологічного ергодизайну для закладів вищої технологічної, технічної, інженерно-педагогічної освіти

Ергодизайн – людино-орієнтована науково-проєктна діяльність, у якій за рахунок інтеграції засобів дизайну та ергономіки створюються естетично й ергономічно повноцінні об’єкти предметно-просторового середовища. Феномен «ергодизайн» полягає в інтеграції дизайну й ергономіки, що досягається в результаті синкретизму цих професій. Ергономіка як система «людина – машина – середовище» через наявність системотворчого компонента «машина» є доцільною в

межах виробничого середовища, що розвивається завдяки дизайну продукції (промислому дизайну).

Науково зорієнтовану технологію формотворення і надання послуг з ергодизайну ми розглядаємо як систему виробничо-технологічного ергодизайну «людина (модуль) – машина (робототехніка) – виробниче середовище», необхідна для професійної підготовки майбутніх бакалаврів і магістрів закладів вищої технологічної, технічної, інженерно-педагогічної освіти (рис. 4).

Рис. 4. Ергодизайн як проста функціонуюча виробничо-технологічна система «людина (модуль) – машина (робототехніка) – виробниче середовище»

Для художньо-творчо обдарованих дизайнерів інтер’єрів, костюмів, ландшафтів, а також художньо обдарованих графічних дизайнерів необхідною є проста неперервна система освіти з мистецтва і дизайну.

Неперервна система дизайн-мистецької освіти У Класифікаторі професій України «дизайнер-дослідник» (рівень магістра) і «мистецтвознавець» (образотворче, декоративно-прикладне мистецтво) подано під одним кодом (КОД КП 2452.1). Ці професії суміжні, а отже, фахівці дизайну мають володіти загальними компетентностями з мистецтвознавства, а мистецтвознавці – загальними компетентностями з дизайну. Це вимагає розроблення програмового і навчально-методичного забезпечення з дисципліни «Мистецтво і дизайн»

Проте в українському освітньому середовищі таких програм досі не створено. Натомість у світовій мережі шкіл Міжнародного бакалаврату (IB), окрім «Технології дизайну» (Design technology), до базових предметів зараховано «Експресивне мистецтво і дизайн» (Expressive Art & Design). Метою експресивного мистецтва та дизайну обрано креативний розвиток учнів, їхнє експресивне, емоційно-виразне, художньо-образне самовираження. Дизайном у мистецтві

досягається повноцінний розвиток енергопотенціалу, емоційного інтелекту учнів.

Найвищий вияв емоційного інтелекту – це здатність особи «входити» у потік натхнення. Це дії на піку особистісних можливостей, або вихід за межі попереднього практичного досвіду емоційних, розумових, практичних дій. Так, Д. Гоулман пов'язує сутність потоку натхнення з «нейробиологією досконалої майстерності» [6].

Ми переконані, що дизайн-технологічна та дизайн-мистецька «потенційні» системи можуть стати «працюючими» за однієї важливої умови – це підготовка майбутніх фахівців з дизайну і технологій та мистецтва і дизайну в закладах вищої педагогічної освіти та інженерно-педагогічної освіти. З метою впровадження дизайн-систем такі заклади вищої освіти покликані започаткувати науководослідну роботу за темою «Неперервна дизайн-освіта як наукова і навчально-методична проблема».

У фахівцях, які володіють компетентностями з мистецтва та дизайну, має потребу сучасна промисловість. Згідно з прогнозом Глобального інституту Мак-Кінсі (McKinsey Global – 2018), у період з 2016 до 2030 рр. попит на працівників із повноцінно розвиненими соціальними й емоційними компетентностями зростає в усіх галузях промисловості на 26 %. Найбільше зростає попит на підприємництво та ініціативу, що виявляються у здатності до проєктної творчості (дизайн-творчості). Технології проєктні (дизайн і технології, мистецтво і дизайн) і технології виробничі відіграватимуть дедалі більш важливу роль у розвитку інноваційної освіти та навчання учнів і студентів. Неперервно функціонуючі сис-

теми дизайн-технологічної та дизайн-мистецької освіти, що впроваджуються у класах базового і профільного навчання, взаємодоповнюються в етнодизайні (Folk Design). Ця дисципліна необхідна для закладів культурологічної, мистецької, педагогічної освіти як вибіркового компонента освітніх програм.

Проста функціонуюча система етнодизайн/ Folk Design для закладів культурологічної, мистецької, педагогічної освіти

З 1995 р. до цього часу продовжується автономний саморозвиток українського ергодизайну й етнодизайну. Допоки ергодизайн та етнодизайн не будуть розглядатися у взаємодоповненні, розроблення ефективних національних стандартів з українського дизайну буде проблематичним.

Етнодизайн – технологія етнічно зорієнтованого художнього проєктування серійної продукції шляхом творчого варіювання типових зразків автентичної матеріально-художньої культури історико-етнографічних районів України на засадах середовищного (інвайронментального) підходу. В етнодизайні поєднуються традиційні предметно-перетворювальні технології декоративно-прикладного мистецтва та сучасні дизайн-технології.

Визначення етнодизайну, на нашу думку, доцільно уточнити через виокремлення середовищного підходу, на засадах якого функціонує система «людина-етнофор – типовий зразок етновиробу – історико-етнографічний регіон». Назви компонентів цієї системи є термінами, що зафіксовані словниками і Законом України «Про народні художні промисли» (табл. 2).

Таблиця 2

Ключові слова системи «людина-етнофор – типовий зразок етновиробу – історико-етнографічний регіон»

Ключові слова	Джерела
Історико-етнографічний регіон – етнотериторіальне утворення в рамках всього українського етносу, яке об'єднує певну спільність людей, що історично склалася, має спільні особливості культури, мови, звичаїв, усвідомлює як свою єдність, так і відмінність від інших подібних спільностей	Етнокультурні регіони України (https://uk.wikipedia.org/wiki/Етнокультурні_регіони_України)
Етнофор (від грец. <i>ethnos</i> – народ; <i>phoro</i> – несучи) – індивід, який є носієм етнічної самосвідомості, характерних рис тієї чи іншої етнічної спільноти, передусім культури, мови, менталітету. Етнофор формується під впливом багатьох чинників і насамперед – культурних традицій й етнічного довкілля, де впродовж життєдіяльності перебуває етноособа	Етнотериторіальні регіони України: науково-освітній інтернет-проєкт (http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/19461/1/Yevtukh.pdf)
Типовий зразок автентичної матеріально-художньої культури – зразок виробу народних художніх промислів, рекомендований до виробництва. Творче варіювання – одна з форм прояву творчості художника декоративно-прикладного мистецтва, метод відтворення типового зразка твору декоративно-прикладного мистецтва, який передбачає внесення змін у композиційне, колірне, пластичне та інше художнє рішення виробу, що не спричиняють зниження художнього рівня і якості виготовлення художнього виробу в порівнянні з його типовим зразком. Серійний виріб – це типовий зразок народних художніх промислів у варіативному виконанні етнодизайнера	Закон України «Про народні художні промисли» (2012) (https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2547-14#Text)

Ми допускаємо думку, що в змісті навчальної дисципліни «Етнодизайн / Folk Design» для закладів освіти можна розробити такі спеціалізації: «Мистецтво і дизайн: етнокераміка», «Мистецтво

і дизайн: етнокостюми», «Мистецтво і дизайн: художнє етнотерево», «Мистецтво і дизайн: художній етнометал», «Мистецтво і дизайн: етніка монументальних орнаментів», «Мистецтво і ди-

зайн: етнічна графіка» тощо. Спеціалізації з мистецтва і дизайну доцільно об'єднати в дисципліні «Етнودизайн / Folk Design», що є необхідним і достатнім у культурно-мистецькій системі «людина-етнофор – типовий зразок етновиробу – історико-етнографічний регіон» (рис. 5).

Подану культурно-мистецьку систему етнодизайну необхідно застосувати в закладах вищої культурологічної, мистецької та педагогічної освіти. Таке застосування доцільне згідно з Законом України «Про народні художні промисли», Національного класифікатора професій України, стандартів вищої освіти першого (бакалаврського) і другого (магістерського) рівнів галузі знань 02 «Культура і мистецтво» зі спеціальності 022 «Дизайн».

«Етнодизайн / Folk Design» як вибіркова навчальна дисципліна вільно обирається за спеціалізаціями: студент як свідомий етнофор обирає типові зразки етновиробів свого історико-етнографічного регіону; типові зразки можуть бути з ландшафтного, графічного етнодизайну, етнодизайну костюмів, інтер'єрів, художніх послуг.

Культуро-мистецький освітній компонент «Етнодизайн / Folk Design» на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти має свій постреквізит під назвою «Методологія і орнаментика». Очікувані програмові результати цього курсу такі: усвідомлення сутності етнодизайну як синтезу нової якості, що утворюється завдяки взаємодоповненню дизайну і декоративного та прикладного мистецтв; здатність до активної та інтерактивної комунікації учасників етнодизайну, узгодження спільних дій із художнього, технічного та ІТ-проектування у творчих групах студентів-етнофорів; здатність самостійно та відповідально застосовувати емпіричні та теоретичні знання, практичні навички з етнодизайну.

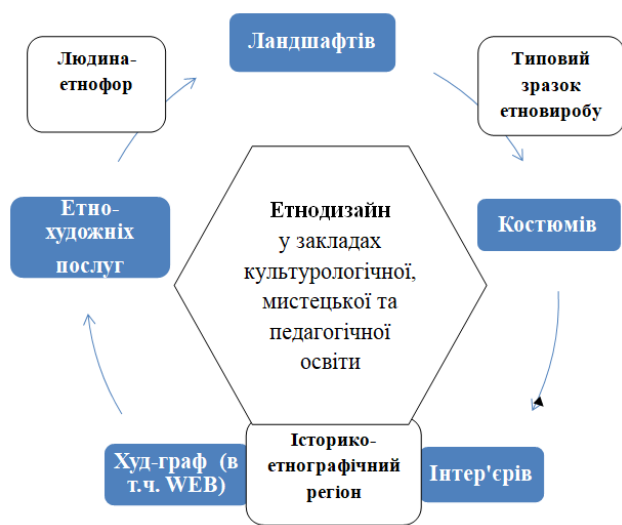

Рис. 5. Етнодизайн як проста функціонуюча культурно-мистецька система «людина-етнофор – типовий зразок етновиробу – історико-етнографічний регіон»

Потребою *етнографічних досліджень* у дизайні зумовлено необхідність виокремлення спеціалізації етнодизайнера. За умови виокремлення спеціалізації «Етнодизайн» професійна українська дизайн-освіта набуде ознак неперервності й ієрархічності (табл. 3).

Таблиця 3

Проект неперервної, ієрархічної структури освітньо-професійних рівнів і кваліфікацій з української дизайн-освіти

№	Освітньо-професійний рівень дизайн-освіти	Кваліфікація дизайнера
1.	Профільна дизайн-освіта старшокласників	* Етнодизайнер – художник з етнічного формотворення і декорування (за спеціалізаціями декоративно-прикладного мистецтва) із сертифікатом профілю «Основи дизайну»
2.	*Професійна (професійно-технічна) дизайн-освіта	*Дизайнер-макетувальник ексклюзивних виробів для предметного середовища
3.	Фахова передвища дизайн-освіта (КП: розділ 3. Фахівці)	Дизайнер-виконавець інтер'єрів із дипломом молодшого спеціаліста (код КП: 3471 «Декоратори та комерційні дизайнери»); технік-дизайнер будівництва (код КП: 3112 «Технічні фахівці в галузі фізичних наук та техніки»)
4.	Професійна вища дизайн-освіта (КП: розділ 2. Професіонали)	Дизайнер, художник-конструктор з дипломом бакалавра (код КП: 2452.2. «Скульптори, художники та модельєри»); дизайнер-дослідник з дипломом магістра (код КП: 2452.1. «Мистецтвознавці (образотворче та декоративно-прикладне мистецтво)»)

* Освітньо-професійний рівень і кваліфікація дизайнера, що вимагає розроблення відповідних нормативних документів.

Стандартом із дизайну для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти передбачено розділ V «Нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти», у якому виокремлено п. 10 щодо застосування сучасних методик і технологій наукового аналізу для формування авторської концепції, пошуку українського національного стилю» [7].

Змістом професійної підготовки майбутніх бакалаврів дизайну передбачено «надбання національної та всесвітньої культурно-мистецької спадщини, розвиток етнокультури засобами дизайну»; «використання в професійній діяльності проявів української ментальності, історичної пам'яті, національної самоідентифікації та творчого самовираження; застосування історичного творчого досвіду, а також успішних українських і зарубіжних художніх практик»; «розуміння українських етнокультурних традицій у стильових вирішеннях об'єктів дизайну, врахування регіональних особливостей етнодизайну в мистецьких практиках» [8].

Зазначені положення освітньо-наукових, освітньо-професійних програм, навчальних програм педагогічно доцільно впроваджувати з використанням вибіркового освітнього компоненту. Зразками навчально-методичного забезпечення можуть слугувати видання для сучасної зарубіжної дизайн-освіти.

Отже, в умовах цивілізаційних змін, залучення цифрової держави України до євроспільноти і її світових ринків важливо створити педагогічні умови для повноцінного виявлення проєктно-творчої обдарованих дітей, учнівської молоді та дорослих. Для цього необхідно створити вибіркові компоненти освітніх програм у неперервній системі української освіти: «Дизайн і технології», «Ергономічний дизайн», «Мистецтво і дизайн», «Етнодизайн/Folk Design». Зазначені освітні компоненти потрібно розглядати як структурні складові системи української дизайн-освіти, що вимагає обґрунтування й апробації в освітньому середовищі України.

Використані літературні джерела

1. *Vendt T. Design for Dasein* / Т. Вендт. – URL: http://pdf-ebooks.net/_/_/692237/design-for-dasein-understanding-thedesign-of-experiences.

2. *Криден Дж. Шість освітніх тенденцій нового десятиліття* / Дж. Криден. – URL: <https://www.whitbyschool.org/passionforlearning/six-educational-trends-for-the-new-decade>

3. *Дайсон Дж. What is design and technology? Design and Technology Association supports high quality design, engineering and technology education* / Дж. Дайсон. – URL: <https://www.data.org.uk/campaigns/what-is-design-and-technology/>.

4. IB Middle Years Programme. – URL: <https://en.wikipedia.org/wiki/>.

5. *Борисович Т. Дизайн-освіта в Україні: сучасний стан і перспективи* / Т. Борисович. – URL: <https://studway.com.ua/dizayn-osvita/>.

6. *Гоулман Д. Емоційний інтелект: книга, що змінює уявлення про те, що означає бути розумним* / Д. Гоулман. – Харків: Віват, 2019. – 170 с.

7. *Стандарт вищої освіти України: другий рівень (магістр), галузь знань 02 «Культура і мистецтво», спеціальність 022 «Дизайн»*. – URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/12/21/022-dizayn-magistr.pdf>.

8. *Стандарт вищої освіти України: перший рівень (бакалавр), галузь знань 02 «Культура і мистецтво», спеціальність 022 «Дизайн»*. – URL: <https://mon.gov.ua/storage/appmedia/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/12/21/022-dizayn-bakalavr.pdf>.

References

1. *Vendt, T. (2015). Design for Dasein*. Retrieved from: http://pdf-ebooks.net/_/_/692237/design-for-dasein-understanding-thedesign-of-experiences.

2. *Kriden, J. Schist osvitnih tendentsiy novogo decaitylitti [Six educational trends of the new decade]*.

Retrieved from: <https://www.whitbyschool.org/passionforlearning/six-educational-trends-for-the-new-decade> [in Ukrainian].

3. *Dyson, J. What is design and technology? Design and Technology Association supports high quality design, engineering and technology education*. Retrieved from: <https://www.data.org.uk/campaigns/what-is-design-and-technology/>.

4. IB Middle Years Programme. Retrieved from: <https://en.wikipedia.org/wiki/>.

5. *Borysovyh, T. Dysain-osvita v Ukraini: suchasny stan i perspektyvy [Design education in Ukraine: current status and prospects]*. Retrieved from: <https://studway.com.ua/dizayn-osvita/>. [in Ukrainian].

6. *Goulman, D. (2019). Emotsiyny intelekt: knyha, scho sminiue uyavlennia pro te, scho osnachaye buty rosunnym [Emotional intelligence: a book that changes the notion of what it means to be smart]*. Kharkiv, 170 p. [in Ukrainian].

7. *Standart vyshchoyi osvity Ukrayiny: drugi riven (magistr), galusi snani 02 «Kultura i mystetstvo», spetsialnist 022 «Dysain» [Standard of higher education of Ukraine: second level (master), field of knowledge 02 «Culture and Art», specialty 022 «Design»]*. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/12/21/022-dizayn-magistr.pdf>.

8. *Standart vyshchoyi osvity Ukrayiny: perschy riven (bakalavr), galusi snani 02 «Kultura i mystetstvo», spetsialnist 022 «Dysain» [Standard of higher education of Ukraine: first level (bachelor), field of knowledge 02 «Culture and Art», specialty 022 «Design»]*. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/storage/appmedia/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/12/21/022-dizayn-bakalavr.pdf> [in Ukrainian].

Tymenko Volodymyr, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Theoretical Disciplines and Vocational Education of Kyiv State Academy of Decorative and Applied Arts and design named after Mykhailo Boychuk, Kyiv, Ukraine

Brovchenko Anatolii, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Artistic Ceramics, Decorative Sculpture, Wood and Metal of Kyiv State Academy of Decorative and Applied Arts and design named after Mykhailo Boychuk, Kyiv, Ukraine

DEVELOPMENT OF DESIGN AND CREATIVE GIFT OF NATURE IN THE SYSTEM OF UKRAINIAN DESIGN EDUCATION

Summary.

In the article, the concept of “essence” is defined as the totality of all physical and mental strength and properties of participants in the design-educational process. The terms “design and creative talent” and “design talent” are used interchangeably. The urgency of the problem of development of design talent is motivated by the natural phenomenon of precession, which causes

significant changes in the natural environment of the planet, which are speculated by talented ethnic designers and futurodesigners. It is noted that: information and energy changes in the environment lead to the intensive development of national forms of design in different countries; designers, gifted with the ability to project creativity, are designed to demonstrate to the world the ability to cosmological symbolism, inspired to embody the mind-imagination of the energy of the new era in material futuro-forms, level the boundaries between science and art, use project technology as a means of knowledge and self-knowledge.

The titles of publications of modern foreign design education as a scientific phenomenon are listed: "Design education", "Science of design research", "Science of design methodology", "Teaching design science". The

names of the disciplines of English design education and design education in the world network of schools of the International Bachelor: "Design and Technology", "Art and Design", "Folk Design". The technological cycle of design in foreign institutions of general and specialized education is explained.

It is noted that Ukrainian continuing design education is in its infancy. To identify people with a gifted nature, models of simple functioning systems of design education are proposed: design-technological, ergonomic, folk-design (ethnodesign). It is hoped that the research and teaching staff of art and pedagogical education institutions will create, justify and test a continuous system of art design education.

Keywords: project creativity; talent, essence; design education; continuous system.

Стаття надійшла до редколегії 19 квітня 2022 року

